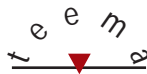

Jari Järviluoma

Luonnon merkitys matkailun vetovoimatekijänä

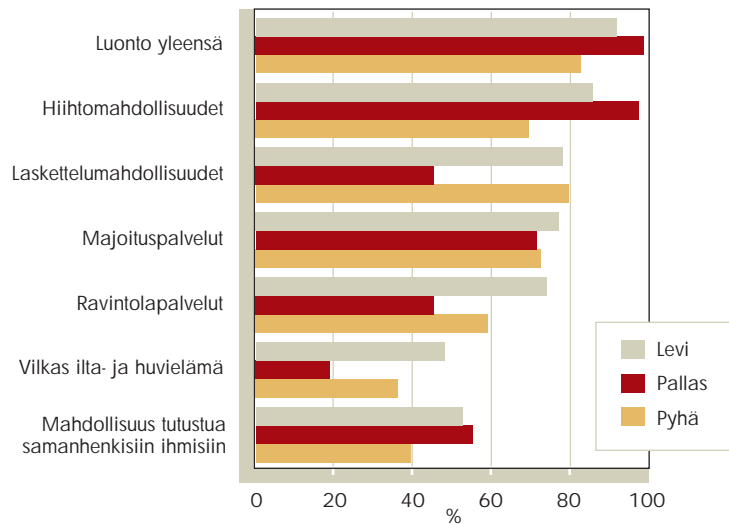
Matkailun vetovoimatekijät ovat niitä matkakohteen ominaisuuksia, jotka Ahoa (1994, s. 175) lainaten ”tuottavat vierailuhalukkuutta tarkasteltavana olevan kohteen sijaintipaikkakunnan ulkopuolisessa väestössä”. Näiden vierailuhalukkuutta tuottavien tekijöiden jäsentäminen on yksi turismin tutkimuksen pulmallinen ja samalla keskeinen tehtävä. Vierailuhalukkuutta kun voivat tuottaa monituiset luontoon, kulttuuriin, historiaan, harrastusmahdollisuuksiin, matkailupalveluihin, ihmisten väliseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen ynnä muihin aihealueisiin liittyvät tekijät, joiden painotukset vaihtelevat kohteesta, matkailusesongista ja turistista riippuen. Tutkimusteemana vetovoimatekijät ovat olennaisia siitä syystä, että pohjimmiltaan juuri vetovoimatekijät ohjaavat alati vuolaampia turistikvirtoja.

Luontomatkaillussa matkakohteiden luonnonympäristö toimii ensisijaisena matkailun vetovoimatekijänä. Mikään uusi ilmiö luontomatkaillu ei ole, se lienee iältään lähes yhtä vanha kuin vapaa-ajan matkaillu yleensä. Jos esimerkiksi Kolin pioneerituristeilta olisi joskus vuosisadan vaihteen tietämillä kysytty tärkeimpiä matkakohteen valintaan vaikuttaneita tekijöitä, alueen luonto ja maisema olisi mitä suurimmalla todennäköisyydellä asetettu vetovoimatekijöiden kärkipäähän. Sen paremmin matkailun historiaa tuntematta vois in olettaa, että vapaa-ajan matkailun varhaiskaudella – jolloin Santaparkista ei unelmoinut vielä edes Tarvajärvi – luonnon merkitys vetovoimatekijänä oli yleisemminkin

huomattavan suuri. Tähän johtopäätökseen voi tulla ajattelemalla Kolin ohella muitakin silloisia suosikkikohteita ja niiden luonteenpiirteitä, esimerkiksi Aavasaksaa, Imatraa, Punkaharjua, Puijoo ja Pyy-nikkiä.

Mutta mikä on tilanne nyt, kun turismin mittasuhteet ovat aivan toiset kuin sata vuotta sitten? Miten merkittävä vetovoimatekijä luonto on tämän päivän matkailijalle? Mitään yleispätevää tutkimustietoa asiasta ei ole, eikä sitä kai tarkkaan ottaen voi ollakaan, koska vetovoimatekijät ovat kohdesidon-naisia ja usein myös riippuvaisia matkailusesongista eli vuodenajasta. Siksi lähestyn kysymystä tapauskohtaisesti käyttäen esimerkkinä Levin, Pallaksen ja Pyhätunturin kevätmatkailijoiden näkemyksiä kyseisten hiihtokeskusten vetovoimatekijöistä. Käyttämäni aineistot perustuvat matkailijakyselyihin, joita Lapin yliopiston Matkailun osaamiskeskuksen toimesta tehtiin keväällä 1997 Levillä ja Pallaksella (ks. Ilola ja Järviluoma 1998) ja keväällä 1998 Pyhällä (ks. Ilola, Saraniemi ja Aho 1998).

Levin, Pallaksen ja Pyhän matkailijakyselyissä vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeitä syitä tietyt kyselylomakkeessa mainitut tekijät olivat siihen, että henkilö valitsi juuri Levin (tai Pallaksen tai Pyhän) matkakohteekseen. Näistä kysymyspat-tereista saatujen tietojen perusteella kuvaan 1 on poimittu matkailijoiden käsitykset eräiden vetovoimatekijöiden merkittävyyksistä. Kuten kuvasta näkyy, hiihtokeskuksittaiset erot eri vetovoimatekijöiden painotuksissa ovat melko suuret. Pallakselle

Kuva 1. Eräiden vetovoimatekijöiden merkitys Levillä (n = 349–352), Pallaksella (n = 218–232) ja Pyhällä (n = 315–322). Pylväät kuvaavat kuinka suuri osuus kevätkauden matkailijoista arvioi kyseisen tekijän matkakohteen valinnan kannalta tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi.

tullaan erityisesti alueen luonnon ja hyvien hiihtomahdollisuuksien takia ja muihin keskuksiin verrattuna enemmän myös siitä syystä, että Pallaksella voi tavata samanhenkisiä ihmisiä. Ravintolapalvelut ja varsinkin iltaelämän vilkkaus eivät ole Pallaksen vetonauloja toisin kuin Levillä, jonka korkeatasoiset ravintolat ja majoitusliikkeet yhdistettynä alueen luonnon vetovoimaisuuteen sekä hyviin hiihto- ja laskettelumahdollisuuksiin tekevät keskuksista monipuolisella tavalla matkailijoita houkuttelevan. Leviin ja etenkin Pallakseen verrattuna Pyhätunturi profiloituu lasketteluun. Tämä voidaan havaita myös tarkastelemalla eri aktiviteettien harrastajien osuuksia: Pallaksella laskettelua mutta ei hiihtoa harrastaneiden osuus oli 4 %, Levillä 17 % ja Pyhällä 24 %.

Yhtä kaikki, jokaisessa kolmessa hiihtokeskuksessa matkailijat pitivät alueen luontoa keskimäärin tärkeimpänä kohteen vetovoimatekijänä. Mikään suuri yllätys tai tutkimuksellinen läpimurto tämä ei ole, koska samankaltaiseen tulokseen on päädytty muissakin vastaavissa tutkimuksissa, joissa kevätkauden lisäksi on tutkittu myös kesämatkailijoiden arvioita kohteiden vetovoimatekijöistä. Esimerkik-

si Saariselkä (Saarinen 1996) ja Kuusamo (Kaupila 1996, 1997) valitaan matkakohteeksi paljolti luontoon liittyvien tekijöiden perusteella. Sama on havaittu tutkittaessa Suomea kokonaisuudessaan ulkomaalaisten matkailijoiden matkakohteena (Marin 1994, 1995).

Luonnolla on siis eittämättä merkittävää matkailullista(kin) vetovoimaa, jonka voimakkuutta voidaan arvioida matkakohteittain edellä mainitun kaltaisilla matkailijatutkimuksilla. Kokonaan oma kysymyksensä on, *miksi* luonto vetää puoleensa turisteja ja ihmisiä yleensä. Onko luontokontaktiin hakeutumisen tarve osa geeniperimäämme vai onko tämä tarve kulttuurisesti määräytyvää vai molempia? (ks. Järviluoma 1996). Voidaan myös kysyä, *mikä* luonnossa täsmällisemmin ottaen ihmisiin vetoaa. Kiinnostaako luonto elämysten antajana, harrastustoiminnan – esimerkiksi hiihdon – välttämättömänä toimintaympäristönä, itseisarvona vai sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollistajana? (ks. Telama 1992). Vaikka luonnon vetovoiman syyt ovat käsittääkseni vielä paljolti hämärän peitossa, seuraukset ovat sitäkin näkyvämpiä. Materialisoitunut vetovoima näyttäytyy esimerkiksi jokakesä-

sissä liikennemuutoksissa ihmisten siirtyessä kaupungeista kesämökeille luonnon helmaan ja takaisin. Tai se näkyy luontoon perustuvassa matkailussa, jonka arvioidaan maailmanlaajuisesti olevan nopeimmin kasvava matkailun osa-alue.

Luontoon perustuvien matkailualueiden suunnittelulle ja kehittämiselle luontotekijöiden matkailullinen merkittävyys asettaa suuria haasteita. Voimaperäinen matkailurakentaminen voi heikentää alueen alkuperäistä luontoon liittyvää vetovoimaa; toisaalta matkailupalvelut ja matkailun infrastruktuuri ovat useimmiten välttämättömiä matkailijoille itselleen ja heidän varassa toimivalle matkailuelinkeinolle. Tasapainoilua tarvitaan myös eri matkailijaryhmien tarpeiden huomioon ottamisessa. Joillekin matkailijoille luonnon vetovoima on yksinäisyyttä ja erämaan hiljaisuutta, toiset nauttivat luonnosta erilaisten – joskus melua tuottavienkin – aktiviteettien välityksellä. Sopuointu suojelun ja kehittämisen välille ja eri aktiviteettien välille on kuitenkin löydettävä. Se on tärkeää ekologiselta kannalta, luonnon matkailullisen vetovoiman säilyttämisen kannalta ja sitä kautta myös aluetaloudelliselta kannalta.

Kirjallisuus

- Aho, S. 1994. Matkailullisen vetovoiman koostumus ja esiintuominen. Julkaisussa: Aho, S. (toim.). Matkailun vetovoimatekijät tutkimuskohteina. Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos. s. 171–190.
- Ilola, H. & Järviluoma, J. 1998. Levin ja Pallaksen matkailijat kevättalvella, kesällä ja ruska-aikaan 1997. Lapin yliopiston matkailun osaamiskeskuksen tiedotteita 3/1998. 29 s.
- , Saraniemi, S. & Aho, S. 1998. Pyhätunturin ja Luoston matkailijat kevättalvella ja ruska-aikaan 1998. Lapin yliopiston matkailun osaamiskeskuksen tiedotteita 8/1998. 33 s.
- Järviluoma, J. 1996. Virkistäytymiseen ja matkailuun liittyvän luontosuhteen olemuksesta. Julkaisussa: Saarinen, J. & Järviluoma, J. (toim.). Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619. s. 5–19.
- Kauppila, P. 1996. Miksi Kuusamoon? Tutkimus Kuusamon talvivetovoimatekijöistä. Nordia Tiedonantoja 2/1996. 93 s.
- 1997. Miksi Kuusamoon? Tutkimus Kuusamon kesävetovoimatekijöistä. Nordia Tiedonantoja 3/1997. 80 s.
- Marin, R. 1994. Ulkomaiset matkailijat Suomessa keväällä ja kesällä 1994. Matkailun edistämiskeskus A:91. 91 s.
- 1995. Ulkomaiset matkailijat Suomessa talvella 1994–1995. Matkailun edistämiskeskus A:95. 41 s.
- Saarinen, J. 1996. ”Matkailun maisemaan”: Saariselän matkailun vetovoimatekijät. Julkaisussa: Saarinen, J. & Järviluoma, J. (toim.). Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619. s. 49–77.
- Telama, R. 1992. Luontoliikunnan motivaatio: luonto liikunnan harrastajan havainto-, elämys- ja kokemusmaailmana. Julkaisussa: Lyytinen, T. & Vuolle, P. (toim.). Ihminen – luonto – liikunta. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 81. s. 61–77.

■ Jari Järviluoma (jari.jarviluoma@urova.fi) toimii assistenttina Lapin yliopiston taloustieteiden ja matkailun laitoksella.